

Sygn. akt II USK 677/21

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania J. Ż. oraz Zespołu Szkół [...] sp. z o.o. w . W przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 8 lutego 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 lutego 2021 r., sygn. akt III AU [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 22 lutego 2021 r., III AUa [...], oddalił apelację płatnika składek Zespołu Szkół [...] sp. z o. o. z siedzibą w W. oraz zainteresowanego J. Ż. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 14 lutego 2020 r., VII U [...], oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z dnia 28 czerwca 2018 r., stwierdzającej, że J. Ż. jako pracownik u płatnika składek nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 września 2017 r.

Płatnik składek oraz zainteresowany zaskarżyli powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną zarzucając naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. i przyjęcie, że umowa o pracę zawarta przez płatnika składek z zainteresowanym narusza zasady współzycia społecznego i w związku z tym jest nieważna w całości, pomimo tego, iż praca była faktycznie wykonywana, a na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego nie można przypisać J. Ż. intencjonalności działania w celu uzyskania zawyżonych i nienależnych świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego, jego wynagrodzenie nie zostało zawyżone i nie odbiegało od siatki wynagrodzeń u płatnika składek, którego było stać na wypłatę wynagrodzenia w ustalonej wysokości.

Wskazując na powyższe wnieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej, gdyż „regułą i istotą pracy świadczonej na podstawie stosunku pracy jest odpłatny charakter”, „wynagrodzenie powinno być tak ustalone, aby odpowiadało w szczególności rodzajowi wykonywanej pracy i kwalifikacjom wymagany przy jej wykonywaniu, a także uwzględniało ilość i jakość świadczonej pracy”, „przepisy prawa pracy zabraniają także dyskryminacji płacowej (art. 18^{3a} § 1 Kodeksu pracy), co powoduje, iż pracodawca jest prawnie zobowiązany do tego, aby ustalać siatkę wynagrodzeń z uwzględnieniem zarobków osiągniętych przez innych pracowników o takim samym lub nawet podobnym doświadczeniu, wykształceniu, zakresie obowiązków i odpowiedzialności”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczności, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżący nie spełnił opisanych oczekiwań co do wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Dodatkowo skarżący nie dostrzega faktycznego problemu ujawniającego się w niniejszej sprawie. W odniesieniu do problemu badania przez organ rentowy ważności umów o pracę w perspektywie sporu o podleganie ubezpieczeniom Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę na nieprawidłowe kwalifikowanie umów o pracę jako czynności pozornych i zarazem zmierzających do obejścia ustawy. Sąd Najwyższy wskazywał, że złożenie oświadczenia woli dla pozoru w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. oznacza, iż osoba oświadczająca wolę nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym

oświadczeniem. Natomiast czynność prawna mająca na celu obejście ustawy w ujęciu art. 58 § 1 k.c. polega na takim ukształtowaniu jego treści, która z punktu widzenia formalnego nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu ustawowo zakazanego. Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może więc być jednocześnie czynnością pozorną, gdyż pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, zaś druga jest jedynie symulowana (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 25 lipca 2004 r., I PK 42/04, OSNP 2005 nr 14, poz. 209; 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 235; 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192; 29 marca 2006 r., II PK 163/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 71). Sąd Najwyższy uznawał, że umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a osoba wskazana jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 sierpnia 2005 r., II UK 321/04, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 190; 19 października 2007 r., II UK 56/07, LEX nr 376433; 22 czerwca 2015 r., I UK 367/14, LEX nr 1771586). Zakładając, że nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował. Sąd Najwyższy w takich przypadkach wskazuje na dopuszczalność rozważania, czy w danym przypadku zawarcie umowy zmierzało do obejścia prawa, zwłaszcza, jeżeli jedynym celem umowy było umożliwienie pracownikowi skorzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 marca 2001 r., II UKN 258/00, OSNAPIUS 2002 nr 21, poz. 527; 23 lutego 2005 r., III UK 200/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 292; 18 października 2005 r., OSNP 2005 nr 18, poz. 292). Sąd Najwyższy wyrażał również pogląd, że o czynności prawnej sprzecznej z ustawą lub mającej na celu obejście ustawy (art. 58 k.c.) można mówić, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. Nie ma na celu obejścia prawa dokonanie czynności prawnej dla osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością (wyroki Sądu Najwyższego: z 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 235; 28 kwietnia 2005 r., I UK 236/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 28; 11 stycznia

2006 r., II UK 51/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 366; 6 marca 2007 r., I UK 302/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 110; 2 lipca 2008 r., II UK 334/07, OSNP 2009 nr 23-24, poz. 321; 9 lutego 2012 r., I UK 265/11 LEX nr 1169836). Natomiast gdy umowa o pracę jest przez strony rzeczywiście wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa (art. 58 § 1 k.c.), które rodzi jej nieważność (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX nr 577825).

Dodatkowo w skardze zabrakło proceduralnych zarzutów kasacyjnych, co sprawiało, że miarodajne były ustalenia faktyczne oraz ocena prawna, iż zainteresowany w dniu 28 sierpnia 2017 r. zawarł umowę o pracę z płatnikiem składek, spółką rodzinną zarówno w znaczeniu własnościowym jak i zarządczym, w której przez wiele lat wykonywał czynności będące następnie w zakresie jego obowiązków pracowniczych bez jakiegokolwiek podstawy. Umowa została zawarta w momencie, w którym po kilku dniach rozpoczął on i jego małżonka - prezes zarządu jednocześnie zatrudniona na podstawie umowy o pracę w innej spółce rodzinnej - długotrwałe zwolnienie lekarskie z powodu schorzeń natury psychiatrycznej, oboje nie poddali się kontroli ZUS na okoliczność prawidłowości wystawienia zwolnień lekarskich. Nadto w drugiej równoległej spółce w tym samym czasie wielokrotnie podniesiono wynagrodzenie będące podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe obojga ubezpieczonych, zaś wynagrodzenie u odwołującej się spółki dla ubezpieczonego ustalono jako dwukrotnie wyższe od wynagrodzenia np. dyrektora w spółce. Celem procedury kasacyjnej nie jest uzupełnianie materiału dowodowego ani jego ponowna ocena, które usuwają się spod rozeznania kasacyjnego w rozumieniu art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. Powyższe oznaczało, że skarga kasacyjna nie spełniła przesłanek wymaganych do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania, ponieważ powołane w niej twierdzenia i wątpliwości w istocie rzeczy ograniczały się do polemiki z ustalonym przez Sąd drugiej instancji stanem faktycznym oraz jego oceną prawną.

Wobec niewykazania przez skarżących istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o kosztach postępowania orzekając na podstawie art. 98 k.p.c.

a.s.